

Kırsal Kalkınma ve Kırsal Turizm Konulu Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili

Melike GÜL^{1*} Kudret GÜL¹

¹Balıkesir Üniversitesi, Sındırgı Meslek Yüksekokulu, Turizm ve Otel İşletmeciliği, Balıkesir, Türkiye

*Sorumlu Yazar

E-mail: melikegul2011@mynet.com

Geliş Tarihi: 15 Nisan 2018

Kabul Tarihi: 13 Kasım 2018

Özet

Bu çalışmada, 2007-2017 yılları arasında kırsal kalkınma ve kırsal turizm alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin çeşitli parametreler çerçevesinde bibliyometrik özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda çalışmanın diğer bir amacı da, kırsal kalkınma ve kırsal turizm alan yazınının genel özelliklerini ortaya koymak ve bu alanda çalışacak araştırmacılara fayda sağlamaktır. Veriler, YÖK (Yükseköğretim Kurulu) veri tabanında 2007-2017 yılları arasında kırsal kalkınma ve kırsal turizm konusunda yayınlanan 68 adedi devlet üniversitelerinde ve ikisi de vakıf üniversitelerinde olmak üzere toplam 70 adet yüksek lisans ve tümü devlet üniversitelerinde olmak üzere 18 adet doktora tezinden elde edilmiştir. Ulaşılan veriler doğrultusunda tezler “tez türü”, “yayımlandığı yıl”, “yayımlandığı üniversite”, “yayımlandığı enstitü”, “yayımlandığı ana bilim dalı”, “tezin çalışma konusu”, “kullanılan anahtar kelimeler” ve “kullanılan araştırma yaklaşımı” gibi bibliyometrik özellikleri açısından incelenmiştir. Veri tabanında yer alan çalışmalara ilişkin bilgilerin sıklık ve yüzde analizleri yapılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda, üniversiteler arasında en fazla lisansüstü tezin Ankara Üniversitesi bünyesinde hazırlandığı belirlenmiştir. Bu üniversiteyi sırasıyla Gazi Üniversitesi'nin, Selçuk Üniversitesi'nin ve Namık Kemal Üniversitesi'nin izlediği tespit edilmiştir. Sonuçlar bu alanda hazırlanan tezlerin belirli üniversitelerde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Bu bulgular, konuya ilişkin çalışmaların kırsal kalkınma ve kırsal turizmde daha fazla ihtiyaç duyan bölge üniversiteler yerine, bazı üniversitelerde yoğunlaşmasının nedenleri açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal kalkınma, kırsal turizm, bibliyometrik analiz

Bibliometric Profile of Graduate and Post-Graduate Theses on Rural Development and Rural Tourism

Abstract

The study aims to determine the bibliometric characteristics of the graduate theses on rural development and rural tourism that published between 2007-2017 in Turkey. Another aim of study is to reveal the general characteristics of literature on rural development and rural tourism and to benefit researchers who will work on this area. For this purpose, 70 graduate (68 state universities and 2 foundation universities) and 18 (all state universities) post graduate thesis have been examined in terms of bibliometric features such as “dissertation type”, “published year”, “published university”, “published institute”, “bibliometric features”, “main science branch”, “thesis work”, “keywords used” and “research approach used”. Published theses were obtained via YÖK (Yükseköğretim Kurulu) data base. The frequency and percentage analyzes are used in the study. Research results indicate that the most graduate thesis among the universities was prepared affiliated with Ankara University. Gazi University, Selçuk University and Namık Kemal University follow it. There sults Show that thesis in this area concentrate in certain universities. These findings are of importance for the reasons why the studies on the subject are concentrated in some universities instead of the regional universities that are in need of rural development and rural tourism more.

Keywords: Rural development, rural tourism, bibliometric analysis

GİRİŞ

Son yıllarda küreselleşme sürecinin hız kazanmasıyla birlikte, kırsal kalkınma kavramı üzerinde en çok tartışılan olgulardan biri haline gelmiştir [7]. Kırsal kalkınma; kırsal alanlarda yaşayan insan topluluklarının ekonomik ve sosyo-kültürel yapısını değiştirecek biçimde üretim, gelir ve refah düzeylerinin geliştirilmesini, insan-toprak ilişkilerindeki dengesizliklerin giderilmesini, kentsel alanlardaki fiziksel ve toplumsal altyapının yaratılmasını, tarımsal ürünlerin daha iyi değerlendirilmesini amaçlayan çok yönlü süreçleri, etkinlikleri ve örgütlenmeleri anlatmaktadır [3]. Kırsal kalkınma çabalarının etkin unsurlarından biri de kırsal turizmdir [4]. Aslında kırsal turizm yeni bir olgu değildir. 19. yy.da İngiltere’de doğaya yeniden dönüş süreci ile ortaya çıkmış ve daha sonra Avrupa’nın sanayileşmiş ülkelerinde yayılmaya başlamıştır. Bu olgunun hızlı bir şekilde yayılmasında başta şehirlerde yaşayanların sosyo-ekonomik durumunun yükselmesi, büyük şehirlerde ortaya çıkan karmaşa, hava kirliliği, gürültü ve stresten kaçmak etkili olmuş ve bir çıkış yolu olarak kırlarda dinlenmeye karşı ilgi

doğmuştur [6]. Kırsal turizmin kırsal kalkınmaya etkisi daha çok yöredeki tarihi, doğal, kültürel ve tarımsal kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasıyla orantılıdır. Dünya genelinde hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerin çoğunda, turistik arz kaynaklarının, kırsal turizm amaçlı kullanılarak kırsal yöre ekonomilerinin güçlendirilmesine yönelik çabalar hız kazanmaktadır [7].

Bibliyometri kavramı, matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin bilimsel iletişim ortamlarına uygulanması olarak tanımlanmaktadır [21]. Bibliyometrik analiz ise, bilimsel yayınların ve bu yayınların kaynakçalarında bulunan kaynakların ayrıntılı olarak incelenmesidir [19]. Bilimsel yayınların etkinlik düzeyi ise bibliyometrik çalışmalarla belirlenmeye çalışılmaktadır [11]. Bu yöntem ile akademik bir alanda yayımlanmış çalışmalar, farklı parametrelere göre (konu, yıl, katkı sağlayan kurum, anahtar kelimeler, eserlerin yazar sayısı, atıflar, ortak atıflar vb.) incelenerek, bilimsel iletişime ilişkin çeşitli bazı bulgular elde edilmektedir. Nitekim herhangi bir bilim dalı ile ilgili üretilmiş her türden alan yazının belirli zaman aralıkları

ile incelenmesi, söz konusu bilim dalının ya da disiplinin gelişme çizgisini ortaya çıkarması açısından da önemlidir [21]. Böylece turizmin bir bilgi alanı olarak büyümesi ve bu konuda yayın yapan akademisyen sayısının artması bibliyometri yönteminin turizm alanındaki çalışmalar için tercih edilmesinde önemli bir etken olmuştur [19].

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Ulusal Tez Merkezi, 1987 yılından itibaren üniversitelerde yapılan yüksek lisans, doktora, sanatta yeterlik ve tıpta uzmanlık tezlerini toplayarak, araştırmacıların hizmetine sunmaktadır [8]. Alan yazın incelendiğinde turizmle ilgili pek çok bibliyometrik çalışma yapıldığı görülmektedir. Ancak kırsal kalkınma ve kırsal turizm kavramlarını birlikte ele alan tezlerle ilişkin herhangi bir bibliyometrik çalışmaya rastlanmamıştır. Bu husustaki boşluğu doldurabilmek adına, bu çalışmada; 2007-2017 yılları arasında kırsal kalkınma ve kırsal turizm alanında hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiştir. Dolayısıyla bu çalışmadan elde edilecek bulgular, kırsal kalkınma ve kırsal turizm konusu üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların payının sayısal verilerle ortaya çıkarılacak olması ve yayın hazırlığı içerisinde olan kişilerin kırsal kalkınma ve kırsal turizm konusu ile ilgili lisansüstü tezlerle ilişkin bilgi edinmesi açısından önemli görülmektedir.

LİTERATÜR TARAMASI

Belirli bir alandaki literatür gelişiminin anlaşılabilmesi ve gelecek araştırmacılara yol haritası oluşturulabilmesi, pek çok alanda bibliyometri tekniğinin kullanımını gerekli hale getirmektedir [2]. Yazarlar, kurumlar, dergiler ve disiplinler için bibliyometrik çalışmaların önemini farkındalığı giderek artmış ve son yıllarda bibliyometrik çalışmalara hem genel anlamda [9] hem de özellikle turizm alanında daha sık başvurulmaya başlanmıştır [16, 10].

Turizm ve benzeri alanlara ilişkin yurt dışındaki öncü çalışmalardan biri Jafari ve Aaser tarafından 1988 yılında yapılan ABD ve Kanada'daki üniversitelerde 1962-1987 yılları arasında hazırlanmış doktora tezleri üzerinedir [12]. Bir başka çalışmada ise [13] Türkiye'de 1963-1992 yılları arasında yüksek lisans ve doktora düzeyinde hazırlanmış olan tezleri bazı parametrelere göre değerlendirmiştir. Bu çalışmada Türkiye'de 1972-1998 yılları arasında yayınlanmış olan 131 yüksek lisans ve doktora tezini incelemiştir. Bir başka çalışmada da 1988-2013 yılları arasında yiyecek-içecek alanına yönelik hazırlanan 179 adet lisansüstü tezi araştırma türü, araştırma alanı, araştırma yaklaşımı v.b. parametreler çerçevesinde incelemiştir [2]. 1990-2013 yılları arasında hazırlanmış olan 1565 adet yüksek lisans ve 783 adet doktora tezi bibliyometrik bazı özellikler açısından incelemiştir [15]. Sonuçta en fazla yüksek lisans tezinin Gazi Üniversitesi'nde, en fazla doktora tezinin ise Dokuz Eylül Üniversitesi'nde hazırlandığı tespit edilmiştir. [22] tarafından yapılan bir araştırmada; YÖK veri tabanında 1984-2013 yılları arasında yayınlanan, 1670 adet turizm konulu yüksek lisans tezinin, bibliyometrik özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda, tüm üniversiteler arasında yüksek lisans tezinin en fazla İstanbul Üniversitesi bünyesinde hazırlandığı ve tezlerin pazarlama alanında yoğunlaştığı belirlenmiştir. 2000-2013 yılları arasında turizm alan yazınında engellilere yönelik hazırlanan 515 yüksek lisans ve 88 adet doktora tezi incelemiş ve sonuçta tezlerin çoğunluğunun Gazi Üniversitesi'nde hazırlandığını saptanmıştır [5]. 1985-2016 yılları arasında Gazi Üniversitesi'nde hazırlanmış

olan 367 turizm konulu tezi “özet kurgusu”, “yararlanılan disiplin”, “lisansüstü düzey”, “enstitü türü”, “danışman unvanı” ve “araştırma yılı” gibi parametreler esas alınarak değerlendirilmiştir [20]. Araştırma bulgularına göre tezlerde pazarlama ve yönetim-organizasyon disiplinine daha fazla ağırlık verildiği saptanmıştır. Diğer taraftan yüksek lisans düzeyindeki araştırmaların doktora düzeyindeki araştırmalara kıyasla ağırlıkta olduğu, turizm konulu araştırmaların en çok eğitim bilimleri enstitüsü çatısı altında gerçekleştirildiği görülmektedir. 1987-2015 yılları arasında turizm yazınında sürdürülebilir turizm ile ilgili lisansüstü tezlerin çeşitli parametreler çerçevesinde bibliyometrik özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır [8]. Yapılan incelemeler sonucunda, üniversiteler arasında en fazla lisansüstü tezin İstanbul Üniversitesi bünyesinde hazırlandığı belirlenmiştir. 2003-2016 yılları arasında hazırlanan kırsal turizm konulu tezlerle yönelik bibliyometrik kriterler çerçevesinde sınıflandırma yapılmıştır [1]. Sonuçta Türkiye'de “kırsal turizm” başlığı altında hazırlanan yüksek lisans tez çalışmalarının doktora düzeyindeki tez çalışmalarına nazaran daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca yapılan tez araştırmalarının bölge bazında İç Anadolu Bölgesi'nde ve özellikle Ankara ili ve ilçelerinde sayıca fazla olduğu görülmektedir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı; 2007-2017 yılları arasında hazırlanan kırsal kalkınma ve kırsal turizm konulu lisansüstü tezlerin çeşitli parametreler çerçevesinde bibliyometrik özelliklerinin belirlenmesidir. Bu amaçla hazırlanan çalışmada bibliyometrik analiz tekniği kullanılmıştır. Çalışmada Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın Ulusal Tez Merkezi resmi internet adresinde kayıtlı olan ve devlet üniversiteleri ile vakıf üniversitelerinde hazırlanan lisansüstü tezler bibliyometrik özellikleri açısından incelenmiştir. Çalışma kapsamında 2007-2017 yılları arasında hazırlanan lisansüstü tezler “kırsal kalkınma” ve “kırsal turizm” anahtar kelimeleri ile taranmıştır. Tarama sonucu “kırsal kalkınma” ve “kırsal turizm” anahtar kelimeleriyle kayıt altına alınmış toplam 88 adet lisansüstü teze ulaşılmıştır. Bunlardan 68 adedi devlet üniversitelerinde ve 2 adedi de vakıf üniversitelerinde olmak üzere toplam 70 adet yüksek lisans, tamamı devlet üniversitelerinin de olmak üzere 18 adet doktora tezlerinden oluşmaktadır. Tez çalışmalarının bibliyometrik özelliklerinin incelenmesi için “tez türü”, “yayınlandığı yıl”, “yayınlandığı üniversite”, “yayınlandığı enstitü”, “yayınlandığı ana bilim dalı”, “tezin çalışma konusu”, “tezde kullanılan anahtar kelime sayısı” ve “tezde kullanılan araştırma yaklaşımı” şeklinde parametreler belirlenmiştir. Çalışmada YÖK Ulusal Tez Merkezi'nin <https://tez.yok.gov.tr> adresinden ulaşılan kayıtlarda 06.02.2018/27.02.2018 tarihleri arasında yapılan taramaların sonuçları esas alınmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Kırsal kalkınma ve kırsal turizm ile ilgili 2007-2017 yılları arasında 86 adedi devlet üniversitelerinde ve 2 adedi de vakıf üniversitelerinde olmak üzere toplam 88 adet lisansüstü tez hazırlanmıştır. Araştırma kapsamında bu tezlerin tamamı incelenmiştir. Bu tezlerden 85'inin yayın dili Türkçe, 3'ünün ise İngilizcedir. Tezlerin profiline ilişkin veriler ise Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Kırsal Kalkınma ve Kırsal Turizm Konulu Lisansüstü Tezlerin Profili

Tez Türü	Yüksek Lisans		Doktora		TOPLAM	
	F	%	F	%	F	%
	70	79,5	18	20,5	88	100,0
Yayın Yılı						
2007	5	7,1	2	11,1	7	7,9
2008	3	4,3	-	-	3	3,4
2009	6	8,5	2	11,1	8	9,0
2010	9	12,8	1	5,5	10	11,3
2011	8	11,4	1	5,5	9	10,2
2012	5	7,1	1	5,5	6	6,8
2013	8	11,4	2	11,1	10	11,3
2014	7	10,0	5	27,7	12	13,6
2015	7	10,0	3	16,6	10	11,3
2016	8	11,4	1	5,5	9	10,2
2017	4	5,7	-	-	4	4,5
Toplam	70	100	18	100	88	100,0
Hazırladığı Üniversite						
*Ankara Üniversitesi	6	8,57	3	16,66	9	10,2
*Gazi Üniversitesi	7	10,00	1	5,55	8	9,0
*Namık Kemal Üniversitesi	5	7,14	2	11,11	7	7,9
*Selçuk Üniversitesi	6	8,57	1	5,55	7	7,9
*Onsekiz Mart Üniversitesi	5	7,14	-	-	5	5,6
*Gaziosmanpaşa Üniversitesi	5	7,14	-	-	5	5,6
*Süleyman Demirel Üniversitesi	3	4,28	1	5,55	4	4,5
*Dumlupınar Üniversitesi	3	4,28	-	-	3	3,4
*Ege Üniversitesi	3	4,28	-	-	3	3,4
*Balıkesir Üniversitesi	1	1,42	1	5,55	2	2,3
*Dokuz Eylül Üniversitesi	1	1,42	1	5,55	2	2,3
*Ortaoğu Teknik Üniversitesi	1	1,42	1	5,55	2	2,3
*Harran Üniversitesi	1	1,42	1	5,55	2	2,3
*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	2	2,85	-	-	2	2,3
*Anadolu Üniversitesi	2	2,85	-	-	2	2,3
*Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2	2,85	-	-	2	2,3
*Celal Bayar Üniversitesi	2	2,85	-	-	2	2,3
*K. Maraş Sütçü İmam Üniversitesi	2	2,85	-	-	2	2,3
*Kırklareli Üniversitesi	2	2,85	-	-	2	2,3
*Çukurova Üniversitesi	-	-	1	5,55	1	1,1
*Yıldız Teknik Üniversitesi	-	-	1	5,55	1	1,1
*Düzce Üniversitesi	-	-	1	5,55	1	1,1
*Bartın Üniversitesi	-	-	1	5,55	1	1,1
*Akdeniz Üniversitesi	-	-	1	5,55	1	1,1
*Fırat Üniversitesi	-	-	1	5,55	1	1,1
*Marmara Üniversitesi	1	1,42	-	-	1	1,1
*İstanbul Teknik Üniversitesi	1	1,42	-	-	1	1,1
*Cumhuriyet Üniversitesi	1	1,42	-	-	1	1,1
*Karamanoğlu M. Bey Üniversitesi	1	1,42	-	-	1	1,1
*Malatya Turgut Ozal Üniversitesi	1	1,42	-	-	1	1,1
*Hacettepe Üniversitesi	1	1,42	-	-	1	1,1
*Adnan Menderes Üniversitesi	1	1,42	-	-	1	1,1
*Atatürk Üniversitesi	1	1,42	-	-	1	1,1
*Yalova Üniversitesi	1	1,42	-	-	1	1,1
*Haliç Üniversitesi	1	1,42	-	-	1	1,1
*Fatih Üniversitesi	1	1,42	-	-	1	1,1
Toplam	70	100	18	100	88	100,0
Hazırladığı Enstitü						
Sosyal Bilimler Enstitüsü	42	60,00	6	33,33	48	54,5
Fen Bilimleri Enstitüsü	25	35,71	11	61,11	36	40,9
Fen Bilimleri ve Uyg. Bil. Enstitüsü	1	1,42	-	-	1	1,1
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	2	2,85	1	5,55	3	3,4
Toplam	70	100	18	100	88	100,0
Hazırladığı Anabilim Dalı						
Tarım Ekonomisi	17	24,28	5	27,77	22	25,0
İktisat	13	18,57	-	-	13	14,7
Kamu Yönetimi	9	12,85	-	-	9	10,2

Turizm İşletmeciliği	6	8,57	-	-	6	6,8
Şehir ve Bölge Planlama	4	5,71	1	5,55	5	5,6
Peyzaj Mimariği	-	-	3	16,66	3	3,4
Sosyoloji	2	2,85	1	5,55	3	3,4
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	2	2,85	1	5,55	3	3,4
Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik	1	1,42	1	5,55	2	2,3
Turizm İşletmeciliği Eğitimi	1	1,42	1	5,55	2	2,3
Coğrafya	1	1,42	1	5,55	2	2,3
Maliye	1	1,42	1	5,55	2	2,3
Orman Mühendisliği	1	1,42	1	5,55	2	2,3
Uluslararası İlişkiler	-	-	1	5,55	1	1,1
Tarım Makineleri	-	-	1	5,55	1	1,1
Yaşam Boyu Öğr. ve Yetişkin Eğit.	1	1,42	-	-	1	1,1
Siyaset Bil.ve Uluslararası İlişkiler	1	1,42	-	-	1	1,1
Çalışma Eko. ve Endüstri İlişkileri	1	1,42	-	-	1	1,1
Harita Mühendisliği	1	1,42	-	-	1	1,1
İşletme	1	1,42	-	-	1	1,1
AB ve Uluslararası Eko.İlişkiler	1	1,42	-	-	1	1,1
Turizm	1	1,42	-	-	1	1,1
İç Mimarlık	1	1,42	-	-	1	1,1
Beşeri ve İktisadi Coğrafya	1	1,42	-	-	1	1,1
Zootekni	1	1,42	-	-	1	1,1
Uluslararası İşletmecilik	1	1,42	-	-	1	1,1
Kentsel Tas. Şehri ve Böl. Planlama	1	1,42	-	-	1	1,1
Toplam	70	100	18	100	88	100,0

* Devlet Üniversiteleri; ** Vakıf Üniversiteleri

Çalışmada incelenen tezlerin 70'i (%79,54) yüksek lisans ve 18'i (%20,45) doktora tezidir. Yüksek lisans tezlerinin %97'si devlet üniversitelerinde, yaklaşık %3'ü vakıf üniversitelerinde ve doktora tezlerinin tamamı ise devlet üniversitelerinde hazırlanmıştır. Tablo 1'e bakıldığında kırsal kalkınma ve kırsal turizm konusunda en fazla yüksek lisans tezinin 2010 yılında (%12,85) yapıldığı görülmektedir. Doktora tezleri incelendiğinde ise; en fazla tezin 2014 yılında (%27,77) hazırlandığı ortaya çıkmaktadır. Buna karşın; 2008 ve 2017 yıllarında kırsal kalkınma ve kırsal turizm konusunda yapılmış doktora tezine rastlanamamıştır. Bu alanda en çok lisansüstü tezin Ankara Üniversitesi'nde (%10,2) hazırlandığı ortaya çıkmıştır. Ankara Üniversitesi'ni %9 ile Gazi Üniversitesi, %7,9 ile de Selçuk Üniversitesi ve Namık Kemal Üniversitesi izlemektedir. En çok yüksek lisans tezinin Gazi Üniversitesi (%10), doktora tezinin ise Ankara Üniversitesi (%16,66) bünyesinde hazırlandığı ortaya çıkmıştır. Toplamda hazırlanan lisansüstü tezlerin %57,9'unun 9 üniversitede hazırlandığı, geri kalan %42'si ise 27 üniversitede hazırlandığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, kırsal kalkınma ve kırsal turizm konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerin belirli üniversitelerde yoğunlaştığını işaret etmektedir. Yüksek lisans tezlerinin hazırlandığı enstitüler

dağılımına bakıldığında 42 tez ile (%60) Sosyal Bilimler Enstitüsü ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada ise 25 tez ile (%35,7) Fen Bilimleri Enstitüsü gelmektedir. Doktora tezlerinin hazırlandığı enstitü dağılımına bakıldığında ise 11 tez ile (%61,1) Fen Bilimleri Enstitüsü başta gelirken, bunu 6 tez ile (%33,3) Sosyal Bilimler Enstitüsü izlemektedir. Bunun yanı sıra Fen Bilimleri ve Uygulamalı Bilimler Enstitüsü bünyesinde 1 adet yüksek lisans tezi ve Eğitim Bilimleri Enstitüsü bünyesinde 2 adet yüksek lisans ve 1 adet doktora tezi hazırlandığı görülmektedir. Tezlerin anabilim dallarına göre dağılımına bakıldığında ise 17 yüksek lisans tezi ile 5 doktora tezinin Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı'nda yapıldığı görülmektedir. Buna göre, kırsal kalkınma ve kırsal turizm konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerin büyük kısmının üniversitelerin Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı bünyesinde hazırlandığı görülmektedir. Bu anabilim dalını İktisat ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalları izlemektedir. Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı ise dördüncü sıradadır. Bu sonuçta araştırma kapsamına alınan tezlerin 75 tanesinin "kırsal kalkınma" konulu iken, sadece 13 tanesinin "kırsal turizm" konulu olmasının etkisi olduğu düşünülmektedir.

Tablo 2.Kırsal Kalkınma ve Kırsal Turizm Konulu Lisansüstü Tezlerin Konularına Göre Dağılımı

Konu	Y. Lisans		Doktora		TOPLAM	
	Fr.	%	Fr.	%	Fr.	%
Türkiye’de Kırsal Kalkınma Projeleri, Uygulamaları ve Politikaları	20	28,6	3	16,7	23	26,1
AB’ne Uyum Sürecinde Kırsal Kalkınma Programları, AB Hibe Fonları	13	18,6	4	22,2	17	19,3
Kırsal Kalkınma İçin Organik Tarım, Tarım Turizmi, Agri Turizm, Agro Turizm ve Orman Kaynakları	7	10,0	-	-	7	7,9
Kırsal Turizm Potansiyeli	7	10,0	-	-	7	7,9
Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi	2	2,8	3	16,7	5	5,6
Eko Turizm Odaklı Kırsal Kalkınma	2	2,8	2	11,1	4	4,5
Kırsal Kalkınma Politikalarında Beşeri Sermaye ve Sosyal Sermaye Sorunu	3	4,3	1	5,5	4	4,5
Kırsal Kalkınma Modeli	2	2,8	1	5,5	3	3,4
Kırsal Kalkınma ve Kadınların Güçlendirilmesi	1	1,4	1	5,5	2	2,3
Kırsal Turizmin Sosyo Ekonomik Yapıya Etkisi	2	2,8	-	-	2	2,3
Kırsal Turizmde Yenilik	2	2,8	-	-	2	2,3
Köylere Hizmet Götürme Birimlerinin Kırsal Kalkınmaya Etkisi	2	2,8	-	-	2	2,3
Üreticilerin Bürokrasi Bilgilerinin Kırsal Kalkınmaya Etkisi	1	1,4	-	-	1	1,1
Kırsal Kalkınmada Yoksul Yanlısı Turizm	-	-	1	5,5	1	1,1
Kırsal Kalkınmanın Finansmanı	-	-	1	5,5	1	1,1
Peyzaj Planlama ve Kırsal Kalkınma İlişkisi	-	-	1	5,5	1	1,1
Kırsal Kalkınmada Yenilenebilir Enerji Kaynakları	1	1,4	-	-	1	1,1
Kırsal Kalkınma Bağlamında İpek Böceği Yetiştiriciliği Kursu	1	1,4	-	-	1	1,1
Kırsal Turizmde Sürdürülebilirlik	1	1,4	-	-	1	1,1
Coğrafi İşaretler ve Kalkınma İlişkisi	1	1,4	-	-	1	1,1
Stratejik Planlamanın Kırsal Kalkınmaya Etkisi	1	1,4	-	-	1	1,1
Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Kırsal Kalkınmadaki Rolü	1	1,4	-	-	1	1,1
Toplam	70	100	18	100	88	100

Tablo 2 incelendiğinde, en fazla çalışılan konuların %26,1 ile “Türkiye’de Kırsal Kalkınma Projeleri, Uygulamaları ve Politikalarının” olduğu, bunu %19,3 ile “AB’ne Uyum Sürecinde Kırsal Kalkınma Programları, AB Hibe Fonlarının” izlediği tespit edilmiştir. Sadece bu iki konu, bu alandaki toplam tez çalışmalarının %45,4’ünü oluşturmaktadır. Toplam çalışmaların %79,5’i sekiz konuda yoğunlaşmaktadır. Tez çalışmalarının geri kalan%20,5’i ise 14 farklı konu arasında dağılmaktadır. En çok yüksek lisans tezi %28,6 ile “Türkiye’de Kırsal Kalkınma Projeleri, Uygulamaları ve Politikaları” konusunda, doktora tezi ise en yoğun olarak (%22,2) ile “AB’ne Uyum Sürecinde Kırsal Kalkınma Programları, AB Hibe Fonları” konusunda hazırlanmıştır.

Tablo 3.Kırsal Kalkınma ve Kırsal Turizm Konulu Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Anahtar Kelime Sayısı Dağılımı

Anahtar Kelime Sayısı	Frekans	%
Yok	13	14,77
3	18	20,45
4	17	19,31
5	27	30,68
6	10	11,36
7	1	1,13
8	2	2,27
Toplam	88	100

Tezlerde kullanılan anahtar kelime sayısı dağılımına bakıldığında, lisansüstü tezlerde en fazla 5 anahtar kelime (%30,68) kullanılmıştır. Üç ve dört anahtar kelime kullanımı da yaygındır. Hiç anahtar kelime kullanılmayan tez çalışmasının oranı ise %14,7’dir (Tablo 3). En fazla kullanılan anahtar kelimeler; kırsal kalkınma (54 adet), kırsal turizm (14 adet), Avrupa Birliği (12 adet), IPARD (12 adet) ve kırsal alan (7 adet) olarak belirlenmiştir.

Tablo 4.Kırsal Kalkınma ve Kırsal Turizm Konulu Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Araştırma Yaklaşımları

Araştırma Yaklaşımı	Frekans	%
Nicel	38	43,18
Kavramsal	16	18,18
Proje İnceleme	12	13,63
Nitel	10	11,36
Nitel+Nicel	6	6,81
İlin Analizi	6	6,81
Toplam	88	100

Lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma yaklaşımları ele alındığında, en fazla nicel araştırma yaklaşımının (%43,18) tercih edildiği görülmektedir. Bunu ağırlığına göre kavramsal, proje inceleme ve nitel yaklaşımlar izlemektedir. Nicel ve nitel yaklaşımların bir arada kullanılması daha az tercih edilmektedir. Bunun yanı sıra araştırma yaklaşımı olarak bir ilin kalkınma planının incelenmesi de tercih

edilen yöntemler arasındadır. Kalkınma planları incelenen iller; Manisa, Sivas-Erzincan, Aydın, Adıyaman, Tokat, Kastamonu'dur. Analiz edilen projeler ise; IPARD/SAPARD Projeleri, KÖYDES Projeleri, Adana Kırsal Kalkınma Projesi, Tarış Zeytin ve Zeytinyağı Birliği Modeli, Erzurum Entegre Kırsal Kalkınma Projesi v.b. olarak belirlenmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çalışmada, YÖK veri tabanında 2007-2017 yılları arasında kırsal kalkınma ve kırsal turizm ile ilgili yayınlanan 70 adet yüksek lisans ve 18 adet doktora tezi çeşitli parametreler çerçevesinde incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda; kırsal kalkınma ve kırsal turizm başlığı altında hazırlanan yüksek lisans tez çalışmalarının doktora düzeyindeki tez çalışmalarına kıyasla daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Konu ile ilgili yürütülen tez çalışmalarının sayısal olarak yetersiz olduğu ve özellikle bu alanda doktora düzeyinde yürütülecek çalışmaların artırılması gerektiği düşünülmektedir. En fazla yüksek lisans tezinin 2010 yılında, en çok doktora tezinin ise 2014 yılında yayımlandığı ortaya çıkmıştır. Sonuçlar, kırsal kalkınma ve kırsal turizm kavramının lisansüstü tez çalışmalarının özellikle 2010 yılından sonra sayısal olarak artmaya başladığını göstermektedir. Konuya ilişkin odaklanmanın 2000'li yıllarda hızlı artan nüfus, sanayileşme ve giderek tükenen yenilenemeyen kaynaklar, çevre, küresel kirlenmeler, dramatik göç hareketleri, toprak kirlenmeleri, içilebilir su kaynaklarının sınırlılığı ve dezavantajlı nüfus grupları gibi sorunlara artan ilgi ile ilişkili olduğu ileri sürülmektedir [17]. Alan yazın incelendiğinde küresel düzeydeki bu sorunların çözümünde kırsal kalkınma ve kırsal turizmin etkili olabileceği düşünülmektedir. Son yıllarda konuya ilişkin artan kamuoyu ilgisine paralel olarak, bilimsel alanda da konuya ilişkin ilgi giderek artmakta ve lisansüstü tezlerde kırsal kalkınma kavramı yoğun olarak ele alınmaktadır.

Çalışmada kırsal turizm konulu tez çalışmalarının sayısal olarak kırsal kalkınma konu başlığında yapılan lisansüstü tez çalışmalarına göre daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunda [14] ileri sürüldüğü gibi kırsal turizmin, kırsal kalkınmada ve kırsal alanlarda yaşayanların yaşam standartlarını yükseltmede kullanılan araçlardan biri olarak düşünülmesi etkili olabilir. Oysa kırsal turizm kadının istihdamı, yerel halkta girişimcilik ruhunun gelişmesi, yerel ekonomilere dinamizm kazandırılması, ekonomik sektörleri harekete geçirmesi, bölge ve ülke düzeyinde kırsal kalkınmaya destek vermesi bakımından güçlü bir etkiye sahiptir [18]. Bu nedenle kırsal turizmin, kırsal kalkınmanın bir alt bileşeni yerine, özgün koşullar altında ortaya çıkan bağımsız bir olgu olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda kırsal turizm alanında yapılan lisansüstü tez çalışmalarının sayısının artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Çalışmada kırsal kalkınma ve kırsal turizme ilişkin en fazla lisansüstü tez çalışmasının Ankara Üniversitesi'nde hazırlandığı ortaya çıkmıştır. Bu üniversiteyi Gazi Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi ve Namık Kemal Üniversiteleri izlemektedir. 2003-2016 yılları arasında yayınlanan 20 kırsal turizm konulu lisansüstü tezin incelendiği araştırmada da en fazla tezin Ankara Üniversitesi bünyesinde hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır [1]. Konuya ilişkin lisansüstü tez çalışmalarının %57,9'unun 9 üniversitede hazırlandığı, geri kalan %42'sinin ise 27 üniversitede hazırlandığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, kırsal kalkınma ve kırsal turizm konusunda hazırlanan lisansüstü

tezlerin belirli üniversitelerde yoğunlaştığına işaret etmektedir. Ayrıca bu bulgular, konuya ilişkin çalışmaların neden kırsal kalkınma ve kırsal turizm daha fazla ihtiyaç duyan bölge üniversitelerinde değil de, bazı üniversitelerde yoğunlaştığının tespit edilmesi açısından önem taşımaktadır. İleride yapılacak çalışmalarda, bu nedenlerin açıklığa kavuşturulmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca devlet üniversitelerinde hazırlanan tezlerin oranı %97,7, vakıf üniversitelerinde hazırlanan tezlerin oranı ise sadece %2,3'dür. Bu bulgu da, nedenleri bilinmemekle birlikte, vakıf üniversitelerinin konuya yeterince önem vermediği biçiminde yorumlanabilir.

Çalışmada tespit edilen bir başka ilginç sonuç ise; yüksek lisans tezlerinin hazırlandığı enstitüler dağılımında Sosyal Bilimler Enstitüleri ilk sırada yer alırken, doktora tezlerinde ise Fen Bilimleri Enstitülerinin ilk sırada bulunmasıdır. Çalışmada hem yüksek lisans hem de doktora tezlerinin büyük çoğunluğunun ise Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı'nda hazırlandığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamına alınan tezlerin büyük çoğunluğunun "kırsal kalkınma" konu başlıklı olmasının bu sonuçta etkili olduğu düşünülmektedir.

İncelenen lisansüstü tezlerin konu dağılımlarına bakıldığında en çok yüksek lisans tezinin "Türkiye'de Kırsal Kalkınma Projeleri, Uygulamaları ve Politikaları" konusunda, doktora tezlerinin ise en çok "AB'ne Uyum Sürecinde Kırsal Kalkınma Programları, AB Hibe Fonları" konusunda yapıldığı belirlenmiştir. Tezlerde çoğunlukla 5 anahtar kelime kullanılmış olup, bu anahtar kelimeler büyük çoğunlukla 2 sözcükten oluşmaktadır. Ayrıca lisansüstü tezlerde en yoğun olarak nicel araştırma yaklaşımının tercih edildiği sonucuna da ulaşılmıştır.

Bu çalışmanın, gelecekte bu alanda gerçekleştirilecek olan bibliyometrik incelemeler için yol gösterici nitelikte olduğu düşünülmektedir. İleride yapılacak olan çalışmalarda kırsal kalkınma ve kırsal turizm konulu tez çalışmalarının neden belirli üniversitelerde yoğunlaştığının açıklığa kavuşturulması yararlı olacaktır. Çalışmada devlet üniversiteleri ile vakıf üniversitelerinde hazırlanan tezlerin kıyaslanması da hedeflenmiş, ancak vakıf üniversitelerinde hazırlanan tez örneklerinin çok düşük olmasından dolayı bu amaca ulaşılamamıştır. Ayrıca ileride yapılacak çalışmalarda; yerli, yabancı ve çeviri olmak üzere kaynak sayıları, tezlerin bildiri ya da makale olmak üzere akademik çıktı olarak yayınlanıp yayınlanmadığı ve kırsal kalkınma-turizm alanına nasıl fayda sağladığı gibi farklı bibliyometrik kriterler üzerinden de incelemeler gerçekleştirilebilir. Bu çalışmanın da her çalışmada olduğu gibi bazı sınırlılıkları olmuştur. Çalışmanın en önemli sınırlılığını, incelenen tezlerin YÖK veri tabanına kaydedilmiş tezler olması ve bu nedenle henüz veri tabanına girişi yapılmayan tezlerin araştırma kapsamı dışında kalmış olma olasılığı oluşturmaktadır. Ayrıca çalışma kapsamına sadece son on yılda yapılan tezlerin alınmış olması da bir diğer sınırlılıktır.

KAYNAKÇA

[1] Alımanoğlu, Ç. ve Ayazlar, G. (2017). Türkiye'de kırsal turizm konulu lisansüstü tez çalışmaları üzerine bibliyometrik bir inceleme. *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi*, 1(1), 6-12.

[2] Aydın, B. (2014). Yükseköğretim kurulu tez merkezinde (YÖKTEZ) yiyecek içecek işletmeciliği alanında kayıtlı bulunan tezlerin bibliyometrik analizi. Ed.: Kozak ve Günlü, VII. *Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi Bildiri Kitabı*, 04-05 Nisan 2014,

Ankara, 55-70.

[3] Aytüre, S. (2013). Avrupa Birliği'nde kırsal turizm politikası ve Aksaray'da uygulanabilirliği. *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(1), 7-23.

[4] Cengiz, G. ve Akkuş, Ç. (2012). Kırsal turizm kapsamında yöre halkının kalkındırılması: Erzurum örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(22), 61-74.

[5] Cevizkaya, G., Avcıkurt, C. ve İlsay, S. (2014). Turizm alan yazınında engelliler ile ilgili çalışmaların bibliyometrik profili (2000-2013).15. *Ulusal Turizm Kongresi*, Gazi Üniversitesi, Ankara, 145- 151.

[6] Çakır, A. ve Çakır, G. (2012). Kırsal kalkınmayı sağlayıcı bir unsur olarak Şarköy ve çevresinde kırsal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(22), 53-60.

[7] Çeken, H., Karadağ, L. ve Dalgın, T. (2007). Kırsal kalkınmada yeni bir yaklaşım turizm ve Türkiye'ye yönelik teorik bir çalışma. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 8(1), 1-14.

[8] Demirbulat, Ö.G. ve Dinç, N.T. (2017). Sürdürülebilir turizm konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2), 20-30.

[9] Evren, S. ve Kozak, N. (2013). Bibliometric analysis of tourism and hospitality related articles published in Turkey. *Anatolia-An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 25 (1), 61–80.

[10] Hall, C. M. (2011). Publish and perish? Bibliometric analysis, journal ranking and the assessment of research quality in tourism. *Tourism Management*, 32(1), 16-27.

[11] Hotamışlı, M. ve Efe, D. (2015). Duygusal zeka ve liderlik ilişkisi bağlamındaki çalışmaların bibliyometrik analiz ile incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 19(1),101-121.

[12] Kozak, N. (2000). Türkiye'de akademik turizm literatürünün gelişim süreci üzerine bir inceleme. *DAÜ: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 15-55.

[13] Kozak, N. (2001). Türkiye'de turizm pazarlaması literatürünün gelişim süreci: 1972-1998 yılları arasında hazırlanmış lisansüstü tez çalışmaları üzerine Biyo-Bibliyografik bir inceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12, 26-33.

[14] Kuşat, N. (2014). Sürdürülebilir kırsal kalkınma için bir alternatif olarak kırsal turizm ve Türkiye'de uygulanabilirliği. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (2), 65-87.

[15] Nergiz, H.G. (2014). Türkiye'de lisansüstü turizm tezlerinin bibliyometrik profili (1990-2013). *VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, 04-05 Nisan 2014, Kuşadası, Aydın, 212-221.

[16] Pina, I. P. A. ve Delfa, M. T. D. (2005). Rural tourism demand by type of accommodation. *Tourism Management*, 26 (6), 951-959.

[17] Sevinç, G. (2008). Türkiye'de kırsal yapı ve kırsal kalkınma politikaları: Şanlıurfa örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

[18] Soykan, F. (2003). Kırsal turizm ve Türkiye turizmi için önemi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 12, 1-11.

[19] Şahin, S. ve Acun, A. (2015). Turist rehberliği alanının bibliyometrik profili (Ulusal turizm kongreleri bildirileri). *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (34),213-234.

[20] Tayfun, A., Küçükergin, F.G., Aysen, E., Eren, A. ve Özekici, Y.K. (2016). Turizm alanında yazılan lisansüstü

tezlere yönelik bibliyometrik bir analiz. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 1,50-69.

[21] Temizkan, P., Çiçek, D. ve Özdemir, C. (2015). Sağlık turizmi konusunda yayımlanan makalelerin bibliyometrik profili. *International Journal of Human Sciences*, 12 (2),394-415.

[22] Turan, A. (2014). Turizm konulu yüksek lisans tezlerinin bibliyometrik özellikleri (1984-2013), *VII. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi*, 04-05 Nisan 2014, Kuşadası, Aydın, 3-15.